बालमोदिनी

वरः एव शापाय

कृतयुगे कश्चन उष्ट्रः आसीत् । एकदा सः ब्रह्मदेवम् अधिकृत्य तपः आचरितवान् । उष्ट्रस्य कठोरेण तपश्चरणेन सन्तुष्टः ब्रह्मा तस्य पुरतः प्रत्यक्षः अभवत् । ''भवान् कमपि वरं याचितुम् अर्हति । भवतः तपसा अहं सन्तुष्टः अस्मि'' इति सः उक्तवान् ।

ब्रह्मणः दर्शनात् उष्ट्रस्य महान् सन्तोषः जातः । सः अकथयत् - ''महात्मन् ! अहम् अन्यत् किमपि न इच्छामि । भवान् मम कण्ठं दीर्घीकरोतु । तेन एकत्रैव उपविश्य दूरस्थमपि आहारम् अहम् स्वस्थानतः एव खादितुं शक्नुयाम्'' इति ।

ब्रह्मा 'तथास्तु' इति उक्त्वा ततः अदृश्यः अभवत् । ''मम तपः फलितम्'' इति सन्तुष्टः अभवत् उष्ट्रः ।

दीर्घं कण्ठं सम्प्राप्य उष्ट्रः यदा बुभुक्षा भवेत् तदा उपविश्य एव कण्ठं प्रसार्य आहारं खादति स्म । एतस्मात् कारणात् सः अलसः अभवत् । एकदा महान् झञ्झावातः आगतः । अरण्ये वृक्षशाखानां पतनम् आरब्धम् । आकाशः मेघैः आच्छन्नः अभवत् । वृष्टिः अपि आरब्धा । महान्तं झञ्झावातं वृष्टिं च सोढुम् अशक्तः उष्ट्रः स्वशिरः कण्ठं च तत्रैव विद्यमानायां लघुगुहायां प्रासारयत् । वृष्टेः स्थगनं भवतु इति उष्ट्रः प्रतीक्षां कुर्वन् आसीत् ।

तावति काले आश्रयम् अन्विष्य द्वौ शृगालौ तत्र आगतवन्तौ । गुहां दृष्ट्वा नितरां सन्तुष्टौ तौ तां प्रविष्टवन्तौ ।

तत्र ताभ्याम् उष्ट्रस्य कण्ठः दृष्टः । बुभुक्षया पीडितौ तौ एतस्मात् महान्तं हर्षं प्राप्तवन्तौ । अतः तौ उष्ट्रस्य कण्ठस्य खादनम् आरब्धवन्तौ । उष्ट्रः महता कष्टेन कण्ठं बहिः आक्रष्टुं प्रयतमानः अपि तथा कर्तुं शक्तः न जातः । अचिरात् एव सः गतासुः जातः । पूर्णोदरं मांसं खादित्वा तौ शृगालौ गुहायाः बहिः आगत्य ततः निर्गतवन्तौ ।

उष्ट्रः तु तपसा प्राप्तात् वरात् एव अपायं प्राप्य स्वस्य मरणस्य कारणं स्वयमेव जातः ।

● (सं०) श्यामला